

Våldets cirkel rullar vidare

Fascismen ska utplånas med våld och med politisk och kulturell övermakt, skriver Stellan Lindqvist på kultursidan den 21 oktober (1995). Hans lösning liknar den "fascistiska slutgiltiga lösning" som han tillsammans med filosofen Umberto Eco anser vara ett av fascismens särdrag.

Rätt har Lindqvist när han säger att nycklarna till samhällets dilemma måste sökas långt utanför den upplysta ljuskäglan. Men vet han vad som döljer sig därute i mörkret? Han säger att vi måste söka fascismens (och våldets) rötter och kraft i historien. Men historien har ingen egen kraft. Kraften ligger i det levande och historien ligger i den erfarenhet som samlas i våra skrifter och minnen.

Trots denna tillgång till mänsklig erfarenhet lär vi oss inte mycket av det förflutna. Varför förfalskar vi historien så att den kan användas till att rättfärdiga vårt behov av våld och krig? Varför har mänskligheten hittills i alla sina försök till moraliska och sociala reformer, från judendomen över kristendomen fram till socialismen, misslyckats? Om vi inte hittar lösningen till denna gåta så kommer vi i vår kamp mot "det onda" att vandra runt i denna onda och blodiga cirkel.

Lindqvist har rätt när han säger att fascismen söker en helig graal. Men någonstans inom oss är vi alla, medvetet eller omedvetet, drivna av myten om ett förlorat land och rent uttillstånd.

Det paradoxala är att vi som söker detta själva stänger dörren till det samtidigt som vi med våld försöker spränga dörren (och eventuellt hela världen) för att uppnå det förlorade paradiset.

Det sägs att det finns gener som framkallar vansinne och våld. Om vi en dag i vår kamp mot fascismen finner vägar att genom genmanipulation utrota oönskade gener skulle vi skapa en fridsam värld. En värld utan van Gogher. Utan genier, utan kraft, en värld som går mot döden inte genom våld men genom uppgivenhet.

Genom tiderna har stora kejsardömen skapats med svärd. De har frodats, expanderat, förtryckt sina fiender för att så småningom degenerera och kollapsa. Världen var större förr och någonstans fanns det alltid en nisch av förhoppning för de förtryckta. Ur dessa nischer växte nya kejsardömen i sökandet efter den heliga graalen.

Idag är världen liten och nischen av förhoppning som kan finnas kvar djupt i våra själar blir mer och mer inkapslad i välfärdssamhällets dröm om en Virtual Reality.

Men alla förmår samhället inte fånga in. De som är i utkanten, i periferin av det goda livet, de som upplever meningslösheten och isolationen, de fortsätter att söka graalen. Dessa individer kan bli aktiva fascister.

Vi andra är passiva fascister och vi hatar de aktiva fascisterna. Som Lindqvist säger: Hur kan vi i lugn och ro dricka vårt vita vin och äta våra räkor när de därute stör vårt omedvetna och vår tro på välfärd, demokrati, polisiär kontroll och på att "lagom är bäst"?

När "lagom- är- bäst- medborgaren" får neurotiska symptom och söker terapi är det min uppgift att få honom eller henne att uppleva fascisterna i sig. När patienten vågar bemöta denna sida av sig själv har han/hon gjort ett stort steg mot friskhet.

I den bemärkelsen, att fascisterna är medvetna om sin lust att döda, är fascisterna friskare än den normala människan. Skillnaden mellan de båda är – och den är inte oväsentlig – att mina patienter upplever fascisterna inom sig som sjuk och att de kan kontrollera den. Fascisten däremot upplever sig själv som frisk och fullt berättigad att döda.

Göteborgs-Posten tisdag den 7 november 1995

KULTUR

Vi föds i ett urtillstånd av renhet och frihet. När detta på något sätt tas ifrån oss blir vi fascister. Våra civilisationer har sedan urminnes tider berövat sina barn kontakten med sig själva.

Visa män har sagt att "Gud finns inom dig själv". I en av de äldsta skrifterna man har hittat i Mesopotamien står "Min Gud har övergivit mig och är försvunnen".

Hur ska vårt samhälle planeras så att våra barnbarnsbarn en dag ska kunna dricka ur graalen?

Bruno Adler, psykolog MS och psykoterapeut specialiserad på psykosomatiska sjukdomar.